

Vrede en geweld

“Brood in vreedstijd is beter dan cake in oorlogstijd.”

(Slovaaks spreekwoord)

Wat is de verhouding tussen vrede en mensenrechten? Is vrede een mensenrecht?

De massale schendingen van mensenrechten tijdens de tweede wereldoorlog, en het gewenst en noodzakelijk zijn van vrede lagen aan de oorsprong van de Raad van Europa.

Een cultuur van mensenrechten is een allereerste voorwaarde om tot een situatie van vrede te komen in om het even welk land van de wereld. Het recht op vrede behoort tot de mensenrechten van de derde generatie of de zogenaamde solidariteitsrechten.

UNESCO, de VN-organisatie voor onderwijs, wetenschap en cultuur, is de toonaangevende instelling die actief voor dit recht is opgekomen. Federico Mayor, de directeur-generaal van UNESCO, lanceerde in 1994 een internationale oproep om een recht op vrede in te stellen. In 1997 werd een voorstel tot een verklaring, waarin vrede als een mensenrecht werd voorgesteld, voorgelegd aan de Algemene Vergadering van UNESCO. Het voorstel werd verworpen, maar het recht op vrede staat nog steeds op de agenda van de Verenigde Naties. De Commissie voor Mensenrechten keurde in het begin van 2001 een Resolutie goed ter Bevordering van het Recht van Volkeren op Vrede.

? Ben je van oordeel dat er een specifiek recht op vrede zou moeten bestaan, of is dit reeds vervat in de bestaande mensenrechten?

Aanverwante activiteiten

- Mag ik binnen?, pagina 94.
 - Kan het anders?, pagina 107.
- Binnen vier muren, pagina 110.
- In een perfecte wereld leven, pagina 156.
- Geld om te besteden, pagina 173.
- Speel het spel!, pagina 190
 - Elektriciteitscentrale, pagina 194.
 - Geweld in mijn leven, pagina 244.
 - Als morgen komt, pagina, 246.

Wat is vrede dan?

Het begrip vrede heeft een belangrijke culturele dimensie. In de oosterse culturen wordt vrede traditioneel meer in verband gebracht met innerlijke vrede (vrede in onze geesten en harten), terwijl men in het westen vrede meer beschouwt als buiten het individu (afwezigheid van oorlog of gewelddadig conflict). Zo betekent het Indische woord voor vrede “shanti” een volmaakte orde van de geest of gemoedsrust.

Gandhi baseerde zijn filosofie en strategie op een concept dat Ahimsa genoemd wordt, en dat algemeen betekent zich onthouden van alles wat schaadt. Hij zei: “Letterlijk betekent Ahimsa geweldloosheid. Maar voor mij heeft het een veel hogere, een oneindig hogere betekenis. Het wil zeggen dat je niemand mag beledigen, je mag geen onbarmhartige gedachten koesteren, zelfs in verband met hen die je als

je vijanden beschouwt. Iemand die deze leer volgt kent geen vijanden". In de Maya-traditie verwijst vrede naar een concept van welzijn. Het is verbonden met de idee van een volmaakt evenwicht tussen de verschillende aspecten van ons leven.

Er zijn vele definities voor vrede. Eén ervan, die een stevige invloed had, was het onderscheid tussen positieve en negatieve vrede dat werd uitgedacht door Johan Galtung, een internationaal bekende Noorse geleerde en vorser in dit gebied.

Negatieve vrede betekent dat er geen oorlog is, geen gewelddadig conflict tussen staten of binnen staten zoals de oorlogen in de Balkan.

Positieve vrede daarentegen betekent een afwezigheid van oorlog of gewelddadig conflict, die samengaat met een situatie van gelijkheid, rechtvaardigheid en ontwikkeling.

We zouden deze twee begrippen als volgt kunnen samenvatten:

Geen oorlog = negatieve vrede

Geen oorlog + sociale rechtvaardigheid en ontwikkeling = positieve vrede

Een positieve vrede wordt dus gekenmerkt door een hoge graad van sociale rechtvaardigheid en een minimale aanwezigheid van geweld.

Terwijl sommigen menen dat alle problemen bij het beëindigen van een oorlog opgelost zijn, blijft er in werkelijkheid een groot deel van het werk te doen, namelijk de heropbouw van het land en de uitbouw van structuren die zullen leiden tot meer sociale rechtvaardigheid en tot ontwikkeling voor alle mensen in de betrokken landen.

We kunnen dus stellen dat vrede *niet alleen* een kwestie is van ontwapening maar *ook* van de wijze waarop de mensen leven.

? Wie zou er verantwoordelijk moeten zijn om strategieën in werking te stellen die om het even welke vorm van geweld in je eigen samenleving voorkomen?

Vredesconferentie

In mei 1999 kwamen 10.000 vredesactivisten van alle leeftijden samen in Den Haag, om nieuwe strategieën te ontwikkelen voor een vreedevolle 21^e eeuw. Onder de deelnemers aan deze historische conferentie "Oproep van Den Haag" bevonden zich 1.500 jongeren uit 100 verschillende landen. Bij het slot van deze conferentie werd de Agenda van Den Haag voor Vrede en Rechtvaardigheid voor de 21^e Eeuw voorgelegd aan de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan. Het is nu een officieel VN-document, met een 50-punten plan voor wereldwijde actie voor regeringen en de civiele maatschappij.

Maar kunnen we spreken over vrede zonder te spreken over geweld?

Er zijn vele definities van geweld, o.a. de volgende: geweld is het gebruik van kracht – openlijk of verborgen – met als doel van een persoon of een groep iets te verkrijgen waarmee zij niet vrijelijk akkoord gaan.

Er zijn verschillende soorten geweld. We kunnen een onderscheid maken tussen direct en indirect (of structureel) geweld:

- *Direct geweld* = fysiek geweld
- *Indirect of structureel geweld* = armoede, uitbuiting, sociale onrechtvaardigheid, geen democratie, enz.

Er is daarom slechts vrede wanneer er geen direct *en geen* indirect geweld is.

Wat is de prijs van geweld?

In een situatie van niet-vrede zien de partijen die in het conflict betrokken zijn hun economische en sociale rechten geschonden (de economie van het land wordt verstoord, er ontstaat een zwarte markt, verlies van job of huis, enz.) en ook hun burgerlijke en politieke rechten (het recht op leven is bedreigd, naast het recht om niet gemarteld te worden, of het recht op fysieke integriteit, enz.). De korte- en lange-termijnevolgen van een gewelddadig conflict zijn vernietigend op het gebied van

Belangrijke datum mensenrechten en zij laten diepe sporen na in de samenleving.

21 september

Internationale dag
van de vrede

De statistieken en informatie hierna lichten de kosten van geweld toe, in menselijke en financiële termen.

Direct geweld

1. In Bosnië-Herzegovina zijn er, ondanks de General Framework Peace Agreement (1995), nog steeds tussen 850.000 en 1.200.000 intern verplaatste personen of ontheemden; zo 'n 17.000 personen zijn nog steeds opgegeven als vermist.
2. In 3 maanden tijd stierven 800.000 personen tijdens de oorlog in Rwanda in 1994.
3. Het totaal aantal mensen die stierven gedurende de eerste wereldoorlog bedroeg 8.538.315.
4. In de jaren '90 van de vorige eeuw zijn wereldwijd 5.000.000 mensen omgekomen in burgeroorlogen.
5. Er circuleren 500 miljoen lichte wapens in de wereld.
6. In de jaren 1990 moesten 50 miljoen mensen hun huizen ontvluchten wegens oorlogen en binnenlandse conflicten.
7. Anti-persoonsmijnen (landmijnen) veroorzaken 800 doden per maand.
8. In 1995 werden 53 miljoen mensen (1 per 115 aardbewoners) uit hun huis verjaagd: ze werden ofwel vluchtelingen ofwel intern ontheemden.

Indirect geweld:

1. Jaarlijks sterven ongeveer 17 miljoen mensen door gebrek aan medicijnen.
2. Ongeveer 24.000 mensen sterven dagelijks van de honger. Dat is 1 persoon per 3,5 seconde.
3. Meer dan 30.000 kinderen sterven dagelijks aan voornamelijk voorkombare ziekten.

Geweld laat in het algemeen niet enkel fysische maar ook emotionele sporen na bij ieder die rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken is geweest bij conflictsituaties zoals oorlogen of gevallen van geweld tussen personen, bv. binnen een familie. Deze sporen kunnen langdurige trauma's veroorzaken die niet zichtbaar zijn. Het is onmogelijk om hun financiële kostprijs te schatten, maar de menselijke kost is enorm.

? Denk je dat er regels zouden moeten zijn die de graad van geweld in tv-programma's beperken?

De Internationale Campagne voor een Verbod op Landmijnen is co-laureaat voor de Nobelprijs voor vrede in 1997. www.icbl.org

Prioriteiten in Openbare Uitgaven (in % van het BNP)⁴⁰

Land	Openbare Uitgaven voor Onderwijs 1995 - 1997	Openbare Uitgaven voor Gezondheidszorg 1998	Militaire Uitgaven 1999
Angola	6,2 (1985-1987)	5,8	23,5
Costa Rica	5,4	5,2	...
Eritrea	1,8	...	22,9
Ethiopië	4,0	1,7	9,0
Noorwegen	7,7	7,4	2,2
Russische Federatie	3,5	2,5 (1990)	3,8
Saoedi-Arabië	7,5	12,8	13,2
Turkije	2,2	2,2 (1990)	5,0
Oekraïne	5,6	3,6	3,1
Verenigd Koninkrijk	5,3	5,9	2,5

De 6 landen met de hoogste militaire uitgaven (in miljard US Dollar)

Rangorde 2000 (1999)	Land	2000	Aandeel in militaire uitgaven op wereldvlak (%)
1 (1)	VS	280,6	37
2 (7)	RUSLAND	43,9	6
3 (3)	FRANKRIJK	40,4	5
4 (2)	JAPAN	37,8	5
5 (5)	VK	36,3	5
6 (4)	DUITSLAND	33	4

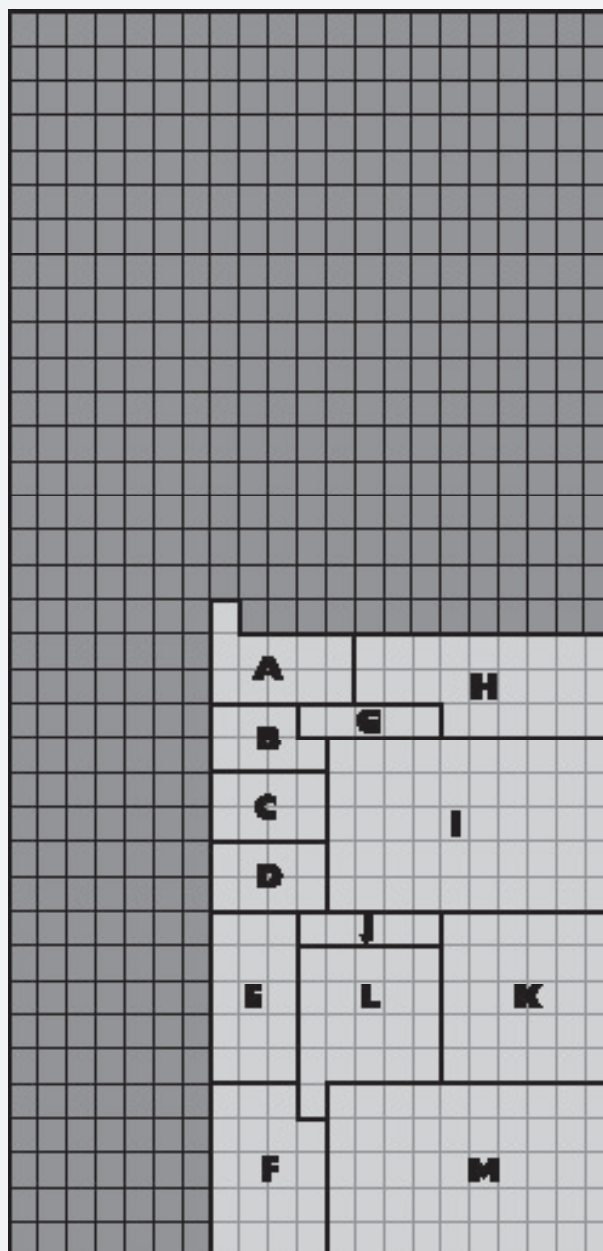
Militaire uitgaven op wereldschaal en hun alternatieven⁴¹

De totale tabel = de totale jaarlijkse militaire uitgaven

De uitgaven in 2001 bedragen 756 miljard \$ (1 vakje = 1 miljard \$)

Bedrag noodzakelijk om...

- A) de bevolkingsaan groei te stabiliseren:
10,5 miljard \$ (US dollar)
- B) de ontbossing te stoppen: 7 miljard \$
- C) de opwarming van de aarde te voorkomen: 8 miljard \$
- D) zure regen te voorkomen: 8 miljard \$
- E) gezondheidszorg te verstrekken:
15 miljard \$
- F) honger en ondervoeding uit te roeien:
19 miljard \$
- G) de vermindering van de ozonlaag te stoppen: 5 miljard \$
- H) bodemerosie te voorkomen: 24 miljard \$
- I) zuivere en veilige energie te voorzien:
voor hernieuwbare energie: 17 miljard \$
voor energie-efficiëntie: 33 miljard \$
- J) om analfabetisme uit te roeien:
5 miljard \$
- K) om de schulden van ontwikkelings-landen kwijt te schelden: 30 miljard \$
- L) om huisvesting te voorzien: 21 miljard \$
- M) om veilig zuiver water te voorzien:
58 miljard \$

Belangrijke datum**25 november**

Internationale dag van de
uitbanning van geweld tegen
vrouwen

Is geweld natuurlijk?

Vele mensen zijn ervan overtuigd dat menselijke wezens van nature uit gewelddadig zijn en dat we daarom oorlogen, conflicten en ander geweld in ons leven en onze samenleving niet kunnen vermijden. Andere experts op dit terrein beweren dat we gewelddadig denken, voelen en handelen *kunnen* vermijden. De Verklaring van Sevilla over geweld, opgesteld in 1986 door een groep geleerden en wetenschappers uit vele landen, van alle windstreken, bevestigt dit als volgt :

1. "Het is wetenschappelijk niet correct *te zeggen dat we een neiging om oorlog te voeren van onze dierlijke voorvaderen hebben geërfd... Oorlog voeren is een uitsluitend menselijk fenomeen en komt niet voor bij andere dieren...*
2. Er zijn culturen die gedurende eeuwen geen oorlog hebben gevoerd en er zijn culturen die in bepaalde periodes regelmatig oorlog hebben gevoerd en in andere geen...
3. Het is wetenschappelijk fout *te zeggen dat oorlog of om het even welk ander gewelddadig gedrag genetisch geprogrammeerd is in de menselijke natuur...*
4. Het is wetenschappelijk fout om te zeggen dat mensen een "gewelddadig brein" hebben... hoe we ons gedragen wordt bepaald door hoe we werden geconditioneerd en gesocialiseerd..."

De meeste onder ons zijn door hun omgeving geconditioneerd om agressief en gewelddadig te reageren. Wij leren om agressief en in sommige gevallen gewelddadig te denken, te voelen en te handelen. Waar we ook leven, we zijn onderworpen aan een sociale en culturele druk die ons ertoe brengt om bijna constant over geweld te lezen, naar geweld te kijken en over geweld te horen. Tv-programma's, publiciteit, kranten, videospelletjes en de muziek- en filmindustrie dragen ruim bij tot deze situatie. Vooraleer een kind de puberteit bereikt, heeft het duizenden moorden en gewelddaden gezien, enkel door tv te kijken. Onze moderne samenlevingen verdedigen, bewust of onbewust, geweld. Geweld wordt als een positieve waarde beschouwd. In de meeste culturen worden het afwijzen van geweld en het ontwijken van fysiek geweld en confrontatie als een teken van zwakte beschouwd, in het bijzonder voor mannen, die van kindsbeen af een zware druk voelen van hun leeftijdsgenoten.

? Ben je het eens met de stelling dat geweld nooit gerechtvaardigd is, zelfs niet tegenover de meest gewelddadige personen?

Pesten is een vorm van persoonlijk geweld tussen jongeren en het illustreert hoe geweld wordt gebruikt als een middel om je sterker te voelen door anderen schade te berokkenen. In een onderzoek in 2001 bij een aantal Spaanse middelbare scholen gaf bijna de helft van de geïnterviewde studenten toe dat ze gevallen kenden van medestudenten die geïntimideerd werden door andere studenten.

Naast pesten zijn er vele vormen van geweld tussen personen: geweld dat verband houdt met alcohol- en druggebruik, geweld van bendes, gedwongen prostitutie, slavernij, geweld in scholen en geweld gekoppeld aan racisme zijn elk op zich uitingen van geweld tussen personen, die ons leven of dat van vele anderen beïnvloeden. Enkele van deze vormen beïnvloeden meer specifiek jongeren – b.v. geweld van bendes, geweld op school en racistisch geweld.

? Ben je het eens met het idee dat een "echte man" niet bang zou mogen zijn van geweld?

Seksueel misbruik en seksueel geweld tegenover kinderen of vrouwen (of zelfs mannen) zijn wijdverspreide fenomenen in onze samenlevingen. In tegenstelling tot wat dikwijls wordt verondersteld, vinden de meeste gevallen van geweld thuis en in private ruimten plaats, en niet op straat. De daders zijn meestal gekend door hun slachtoffers, en ze misbruiken het vertrouwen dat zij genieten om hun misdaden te begaan. De meeste slachtoffers geven de misdaad niet aan of wachten vele jaren

"Net zoals 'oorlog begint in de geesten van mensen' begint ook vrede in onze geesten. Dezelfde diersoort die de oorlog heeft uitgevonden is bekwaam om de vrede uit te vinden. De verantwoordelijkheid ligt bij elk van ons."

De verklaring van Sevilla over Geweld

alvorens dat te doen. Daarvoor bestaan vele redenen, die meestal met elkaar verband houden, alsook met de situatie, de identiteit van de dader, de aard van het misdrijf (duurtijd en frequentie), de persoonlijkheid van het slachtoffer, enz. Het kan gebeuren dat het slachtoffer te jong is en pas veel later begrijpt wat er gebeurde. Het gebeurt ook dat ze hulp nodig hebben en niemand hebben op wie ze kunnen vertrouwen. Of dat ze het gebeurde aan iemand vertellen die het niet wil geloven, (dit komt vaak voor, vooral bij kinderen) . Of dat ze zich te beschaamd voelen, schuldig en verraden, of bedreigd en gemanipuleerd door de dader. In de meerderheid van de gevallen is de dader een familielid.

Bronnen

- Declaration on the Rights of Peoples to Peace, *A/RES/39/11, United Nations General Assembly, 12 November 1984.*
- Human Development Report 2000, *United Nations Development Programme, Oxford University Press, USA, 2000.*
- Report 2000, *Amnesty International, Amnesty International Publications, UK, 2000.*
- The Seville Statement on Violence, www.unesco.org/human_rights/hrfv.htm , *Spain, 1986.*
- Tyler, J., Berry A. (Comp.), Time to abolish war, a youth agenda for peace and justice, *Hague Appeal for Peace, European Youth Foundation, 2001.*
- *United Nations Commission on Human Rights, Resolution on the Promotion of the Right of Peoples to Peace, E/CN.4/RES/2001/69, 25 April 2001.*
- Fisas, V., Introducción al estudio de la paz y del conflicto, *Lerna, Barcelona, 1987.*
- Voices of youth explore children and war, www.unicef.org/voy/meeting/war/war-exp2.html, *Unicef.*
- World Report 2001, *Human Rights Watch, USA, 2000.*